

Strictly Confidential

written by Alfons Duran Pich | 4 de maig de 2020

Alguns amics i col·legues porten temps insistint que faci un pronòstic més detallat del futur que ens espera. No sóc partidari d'aquest tipus d'exercici, tot i que vaig dedicar uns quants anys de la meua vida professional a la direcció estratègica en el mitjà i llarg termini d'una important corporació química. Eren anys en què el temps transcorria monòtonament, on gairebé tot era previsible, on previsió i planificació (que són dos conceptes tècnicament molt diferents) operaven dins del mateix univers.

No és que no s'haguessin produït ruptures dels models econòmic-polítics dominants, però el sistema els havia absorbit gradualment. Només com a referència, pensem en algunes: 1971 (final del patró d'or), 1973 (primera crisi del petroli), 1974 (els petrodòlars), 1979 (segona crisi del petroli), 1980 (neoliberalisme econòmic), 1989 (fragmentació i liquidació de l'imperi soviètic), 1995 (enlairament d'Internet), 2001 (explosió bombolla punt.com), 2001 (torres bessones), 2008 (crisi econòmica-financera).

Quan hom fa memòria, no pot menys que preguntar-se com el "sistema" ha estat capaç de suportar tants envits. Cosa que ens porta a la confirmació de la seva provada fortalesa.

No és "la fi de la història" que declarava emfàticament Fukuyama, però la veritat és que el capitalisme de mercat, amb un biaix cap als "takers" davant els "makers", és el noi de la pel·lícula, i està sol davant el perill.

I aquí està el problema. Ha deixat molts cadàvers pel camí, ha apostat per un malinterpretat concepte de la competitivitat (un mantra de què tothom parla sense saber què significa de veritat), ha rebutjat qualsevol esforç cooperatiu, ha aprofundit en la precarietat social (molt més important que la

desigualtat), s'ha carregat la classe mitjana que li servia de matalàs, s'ha centrat en el curt termini (quan una empresa genuïna és sempre un projecte a llarg), ha confós el "negoci" amb l' "empresa", s'ha bolcat en l'especulació, ha rebutjat la teoria dels "stakeholders", ha destrossat els valors calvinistes de la disciplina, la constància i la feina ben feta. I així ha deixat un panorama desolador. És lògic que ara no sàpiga què fer.

Presentarem seqüencialment els aspectes més rellevants d'aquesta arrencada d'any que molts preferirien oblidar

Primer capítol: etapa pre-Covid19

Encara que comentaristes, tertulians, portaveus governamentals, institucions paraoficials, alts funcionaris i altres espècies similars ens hagin explicat que "tot anava bé", hem d'assumir que no era cert. No és que mentissin necessàriament (alguns sí), és que no en sabien més. La mediocritat tradicionalment ocupa els rangs més alts de l'escala social.

Fa molts anys que estem en caiguda lliure. Aquest segle va començar malament (de bombolla en bombolla, i tiro perquè em toca), fins que va esclatar la més gruixuda el 2008, que va suposar una crisi econòmica-financera de gran importància, crisi que es va tapar amb diners públics (diners del contribuent). Després van venir anys complicats en plena recessió, amb cicles curts que generaven falses esperances. Ens van assegurar que havíem superat el mal moment, però els fets mostraven el contrari. Ho vaig dir i ho repeteixo: "la recessió se'n va anar, però la crisi s'ha quedat". Vegem alguns indicadors:

- Estats Units ja no és el país hegemònic. Ha d'acceptar un lideratge compartit amb la Xina. Al seu govern li resulta difícil d'assumir-ho.
- Xina proposa un model diferent: capitalisme en el fet

econòmic, comunisme en el fet polític. Altres països del seu cercle pròxim copien el model.

- Xina i països del seu entorn són la fàbrica del món. Cinc milions d'empreses alienes al seu territori en depenen.
- El nacionalisme rus ha tornat per quedar-se. Putin és conscient que posseeix el major magatzem de matèries primeres estratègiques del món.
- La política proteccionista del govern Trump i sobretot la seva forma d'instrumentar-la han generat problemes afegits al comerç mundial.
- Els conflictes bèl·lics de Síria, Iraq i Líbia (per citar-ne alguns) s'han cronificat.
- Estats Units ha subcontractat la seva política a l'Orient Mitjà a Israel i Aràbia Saudita.
- La caiguda del preu del petroli es deu al fet que l'oferta (la producció) supera la demanda. Els grans productors no es posen d'acord en les quotes de producció i la baixada del preu deixa fora al sector del *fracking* (fracturació hidràulica) que és fonamentalment nord-americà. Estats Units és el gran perdedor.
- El volum de refugiats aparcats en territori turc, que el govern d'Erdogan permet, cobrant un lloguer a la Unió Europea, és de dimensió desconeguda (s'estima en quatre milions de persones).
- La Unió Europea, com a institució, és un fracàs polític, econòmic i social.
- El Brexit és la punta de l'iceberg d'una fallida econòmica i política sense sortida possible.
- El dèficit fiscal nord-americà està fora de control.
- Estat Units destina 700.000 milions de dòlars anuals al seu pressupost de Defensa.
- El deute global (públic més privat) va arribar el 2018 el 230% del PIB mundial.
- Algunes borses estan sobreescalfades (els valors que es cotitzen són molt superiors al valor intrínsec dels actius) i altres subvalorades (el contrari).

- Les taxes d'interès bàsic són molt baixes o negatives. Castiga els estalviadors.
- La política monetària dels bancs centrals (comprant deute públic i privat i insuflant diners en els mercats) ha resultat un fiasco. En lloc de servir per estimular l'economia productiva, s'ha orientat cap a la financera, incloses accions, bons, derivats, arbitratge, etc., sempre amb propòsits especulatius
- El Baltic Dry Index, un índex de nòlits marítims de càrrega a granel seca, que es calcula diàriament i que es considera un bon termòmetre de l'economia global, va passar de 2600 punts el setembre de 2019 a 700 punts el gener.
- En definitiva, l'any 2020 va començar malament. Hi havia desequilibris per tot arreu.
- Adam Posen, president de l'Institut Peterson per a l'Economia Internacional, ho resumia en quatre apartats: estancament, desigualtat, dependència del dòlar i nacionalisme econòmic.

Segon capítol: l'arribada d'un nou coronavirus

La Covid-19 no va agafar a tothom per sorpresa. Sembla que els orígens estan molt clars, sense entrar en jocs conspiratoris. A Wuhan hi ha un dels principals laboratoris on s'experimenta amb aquest tipus de virus. En aquest laboratori, com ha recordat el viròleg Luc Montagnier, premi Nobel de Medicina pel seu descobriment del virus d'immunodeficiència humana, el virus probablement va sorgir de forma natural, no per cap tipus de manipulació. També ha assenyalat que aquest tipus de laboratori compta amb finançament internacional, inclòs dels Estats Units.

A les revistes i fòrums especialitzats, com indica el biòleg i escriptor Martí Domínguez, s'havien publicat articles que expressaven els riscos d'aquestes experimentacions. El problema, diu Martí, és que aquests articles només els llegeixen els científics interessats. Fins i tot Bill Gates,

que ha donat milions de dòlars per acabar amb la malària, va vaticinar fa sis anys que "si alguna cosa matarà més de deu milions de persones en les pròximes dècades serà un virus molt infecciós, molt més que una guerra" .

No sabem per què les autoritats locals xineses d'aquesta zona no van prestar suficient atenció al tema en els seus inicis, tot i que alguns viròlegs n'havien alertat. No sabem per què no es van tancar immediatament les fronteres, els ports, els aeroports a tot el món. No sabem per què es va permetre el trànsit de persones, quan aviat es va veure que eren les principals transmissores de virus. La maquinària política xinesa va reaccionar i va aplicar després mesures restrictives molt dures que a la fi han funcionat. Les maquinàries polítiques dels països propers a la Xina (Taiwan, Singapur, Corea del Sud, Vietnam) van seguir els seus passos i van encertar. Els països occidentals van fracassar en general per la seva desídia, la seva inoperància, el seu amateurisme, la seva superficialitat. Hi va haver dignes excepcions (Noruega, Finlàndia, Àustria). Alguns van corregir els errors inicials (Alemanya, Holanda, França), altres (Itàlia, Espanya) van persistir en l'error. El cas d'Espanya és dramàtic, va centralitzar la resposta en un ministeri de Sanitat sense competències, ja que aquest capítol feia molts anys que s'havia traspassat a les comunitats autònomes, que sí que comptaven amb mitjans i experiència. Uns funcionaris nomenats a dit van prendre decisions sobre temes que ignoraven. El simple fet de crear un comitè "bèl·lic" (amb tres militars entre els cinc membres) per informar diàriament sobre la marxa de la "contra-ofensiva", va marcar el punt diferencial respecte a la resta de països. No es podran treure mai de sobre les petjades de la Contrareforma.

No és el virus més letal, però sí un dels més contagiosos. Tot i això, les grans multinacionals van fer cas omís de tot això. Un parell d'exemples: la patronal italiana (la Confindustria) va llançar a finals de febrer una campanya

amb el lema “Bergamo non si ferma”, fins que un mes més tard, quan el virus s’havia estès, la pressió dels treballadors va obligar a tancar algunes plantes. Pel que fa al governador demòcrata de l’Estat de Nova York (hereu de la dinastia Cuomo), amb vint milions d’habitants, va esperar a tenir 7000 persones contagiades per imposar la quarantena. Els lobbies financers de Wall Street s’hi oposaven.

Patricia Lee Wynne, directora de l’agència de notícies Sputnik, fa esment aquests dies al llibre “La fi de les epidèmies: l’amenaça que penja sobre la humanitat i com aturar-la”, de l’epidemiòleg Jonathan D.Quick, professor de medicina de Harvard i cap del Consell Mundial de la Salut. En el llibre, publicat el 2017, Quick escriu: “La pandèmia podria ser una variació de la grip espanyola de 1918 o alguna cosa completament nova com el virus SARS de 2003 que va sorgir a la Xina. Un cop transmès a un humà, un virus transportat per l’aire podria passar d’un individu infectat a 25.000 més en una setmana, i a més de 700.000 en el primer mes. Això no és ciència ficció alarmista ni groguisme”.

A poc a poc, a través d’un procés de prova i error, anem avançant. Els científics de l’Institut alemany de Virologia de la universitat de Bonn han conclòs que la transmissió més comuna entre persones es presenta “durant contactes llargs i estrets de multituds, mentre que el risc de contagi mitjançant el contacte amb objectes no és alt, ja que el coronavirus és molt susceptible a la dessecació, per la qual cosa no es pot transmetre per l’aire”. El que sembla prou provat és que el confinament és la mesura més encertada i s’ha de deixar en les mans dels qui coneixen millor el seu territori. Per això el governador de Califòrnia no fa el mateix que el d’Ohio, ni el ministre-president de l’Estat-llibre de Baviera el que fa l’alcalde de la ciutat-Estat de Berlín. Elemental senyor Sánchez.

Tercer capítol: l’impacte sociològic de la Covid-19

Bona part de la població mundial actual té doloroses experiències sofertes en conflictes bèl·lics. Àfrica i Orient Mitjà són exemples vius d'alguna cosa que no sembla tenir fi. Occident ho té més lluny. Els que tenien deu anys a la fi de la II Guerra Mundial, en tenen ara vuitanta-cinc. Els seus records són molt fràgils.

Ho comento perquè l'actual confinament és un cas d'*enginyeria social* que no té parangó. Per aprofundir en això convé analitzar el perfil demogràfic de les llars europees:

- A l'Estat espanyol hi ha 4.800.000 llars on hi viu una sola persona, cosa que representa un 26% del total. La meitat aproximadament tenen més de 65 anys.
- I aquest 26% no és singular, ja que en el conjunt de la Unió Europea la xifra de llars unifamiliars és el 33%.
- A l'extrem tenim Suècia amb un 52%, seguida de Finlàndia, Lituània, Dinamarca i Alemanya, que superen el 40%.

En els casos de confinament *dur* (com el de l'Estat espanyol) prop de cinc milions de persones estan en un tipus de *presó preventiva* (metafòricament parlant). O, per fer-ho més suau, en *arrest domiciliari*. I aquesta situació (l'horitzó temporal canvia cada dia) ha vingut provocada per actuar reactivament i no preventivament, per improvisar, per no donar prioritat davant el virus als professionals del sistema sanitari (abasteix bé els teus equips abans de posar-los a treballar), per assignar malament els recursos i organitzar-los pitjor. No és només que una Catalunya independent ho hagués fet millor (com ho han fet Eslovènia, Islàndia o Croàcia, pel savi principi que el petit és bonic"), sinó que en el cas espanyol, és impossible fer-ho pitjor.

Diuen que l'empatia és posar-se al lloc de l'altre per comprendre-ho millor. Una cosa és estar sol i una altra sentir-se sol. I aquest últim sentiment pot portar a la depressió i a la fallida del nostre sistema immunològic. El

confinament tardà però prolongat no té sentit. Això no ho resol el Prozac.

El carrer és la vida. Som animals socials.

Quart capítol: l'economia

No diré que aquest capítol estigui enfonsat, però si tocat i molt tocat, com en els jocs de vaixells. El que digui el Banc d'Espanya, els serveis d'estudis de diferents institucions o l'OCDE serveix de poc.

Quan comparem aquesta ruptura amb la de la crisi de l'any 2007 (que es va consolidar el 2008 i 2009), veiem que en aquella ocasió el procés va durar inicialment tres anys, en tant que aquest cop ha durat tres setmanes.

Cal tenir en compte que la variable independent és la *gestió sanitària* del virus i aquesta gestió, al seu torn, depèn de la pròpia vida de la Covid-19 i de les seves probables mutacions. És per això que, com ja hem assenyalat, la prioritat la tenen els professionals de la salut.

A partir d'aquí, podem elaborar les nostres hipòtesis, que mai seran molt diferents de les d'altres analistes. Després baixarem a planta per concretar. Ens cenyirem a l'Estat espanyol per fer-ho més comprensible.

Començarem per la pitjor de les hipòtesis (A), ja que metodològicament és el que la ciència recomana. *Do not panic!* El confinament es perllongaria fins a finals d'any. Si acceptem la teoria de Jordi Galí (cada mes de confinament suposa una caiguda del 4% de l'PIB), la baixada seria espectacular (entre el 30 i el 35%). La major contracció econòmica de la qual es tinguin registres. Seguiria el teletreball, es mantindrien les limitacions (protecció, distància social, etc.). El Banc d'Espanya xifra la pitjor hipòtesi a la meitat, perquè escurça el període del confinament. Tot pivota al voltant de la variable independent.

En aquest supòsit, el 2021 sortiria net i iniciaria la recuperació, però no seria fins al 2023 o 2024 que tornariem a les xifres macro anteriors a la crisi. Pels tècnics aquest tipus de recuperació tindria una forma de L.

Com a contrast, la nostra segona hipòtesi (B) és la més favorable i també la menys probable. Diu que a l'Estat espanyol, com a la resta de països europeus, la corba d'infectats s'aplanaria i això passaria a finals de maig. També considera que amb l'arribada de la calor el virus perdria força i capacitat de contagi, i que a l'hivern no rebrotaria. S'hauria estès la immunitat i els instruments de control. En aquest cas la contracció seria mínima (al voltant d'un 5%) i ja en l'últim trimestre del 2020 es produirien indicis de millora. Desapareixeria el confinament, tot i que es mantindria la distància social i es limitarien les concentracions de persones. Seria la típica recuperació cíclica en forma de V.

La tercera (C) matisa l'anterior, en el sentit que tot pren més temps. El retorn a la normalitat seria gradual. Els espais d'oci començarien a obrir-se, però s'imposarien limitacions en el nombre de persones i en el grau d'interacció. Continuarà la restricció de vols. El PIB cauria un 8%. La vacuna estaria disponible a mitjans del 2021. En aquest cas la recuperació tindria forma d'U

La quarta hipòtesi (D) pren elements de les altres amb un component diferencial: després d'una millora passatgera, el virus rebrotaria en l'últim trimestre del l'any. En qualsevol cas el sistema sanitari estaria més preparat. La immunitat no s'hauria estès prou, de manera que es repetirien les mesures de confinament, encara que aquesta vegada de forma selectiva. La contracció estaria pròxima al 10%. Recuperació en forma de W.

Jo personalment crec que en termes probabilístics l'escenari previsible estarà entre C i D, cosa que suposa una caiguda del

9% o 9,5% del PIB, superior al de la crisi econòmica-financera del any 2008 que va ser del 3,8% (2008/2009).

Ara, com ja he dit anteriorment, baixem a planta i oblidem-nos dels models. Començarem pels empleats actius i passius. I això és el que ens trobem:

- Una gran part de la població viu dels ingressos mensuals. Tant entra, tant surt. Viu "al dia".
- En aquest moment i si treballa en el sector privat no oligopolista, té moltes probabilitats d'estar dins d'un ERT0.
- Això significa que els seus ingressos corrents són inferiors als habituals.
- Si no arriba a final de mes, fa més ús de la targeta de crèdit, que li permet retardar el pagament.
- El seu saldo bancari, si el té, és minso.
- Si treballa, el seu principal cost fix és el pagament de la hipoteca.
- Si està jubilat, la pensió mitjana és de 1.158 euros bruts.
- Hi ha deu milions de pensionistes, dels quals 6.100.000 ho són per jubilació, 2.400.000 per viduïtat, 950.000 per incapacitat permanent i la resta per orfandat.
- La pensió mitjana del conjunt són 1.008 euros bruts.
- Hi ha dos milions d'aturats inscrits al SEPE, que cobren un subsidi mitjà mensual de 926 euros bruts.

Anem ara a les empreses privades, que són les que donen ocupació (al marge de l'aparell estatal). La radiografia és aquesta:

- Empreses grans: 29.996
- Mitjanes: 24.765
- Petites: 74.975
- Micro: 3.417.739

- Segons el criteri classificatori de la Unió Europea (que s'aplica en tots els Estats membres) només el 0,83% del total del teixit empresarial espanyol són "grans empreses".
- Les "grans empreses" són aquelles que tenen més de 250 treballadors, facturen més de 50 milions d'euros i tenen un balanç ajustat a aquests patrons.
- Els ERT0 (Expedient de regulació temporal d'ocupació) han afectat sobretot a les petites, mitjanes i micro empreses.

Si creuem les dues sèries de dades, podem deduir que bona part de l'aparell productiu està parat, de manera que les empreses no tenen ingressos i no poden pagar als empleats, proveïdors, etc. Al seu torn, els empleats han vist reduïts els ingressos i viuen de la subvenció de l'Estat. Aquesta subvenció, com a molt, serveix per pagar alguns dels costos fixos (no tots), per la qual cosa el seu passiu no deixa d'augmentar.

I és que en planta (o al carrer, si es vol), les coses es veuen d'una altra manera. Aquí no valen els models de recuperació, ja siguin en L, en V o en qualsevol altre signe.

I què pot/ha de fer el poder executiu (govern Sánchez), el representant de la societat, per pal·liar els pitjors efectes d'una economia en declivi?

En primer lloc, fer autocrítica pels errors comesos en política econòmica durant els últims quaranta anys. Errors greus en l'assignació de recursos, com el projecte megalòman d'un AVE radial de què s'enorgullia la ministra Magdalena Álvarez (afectada després pels fraus públics del govern andalús), quan proclamava que "l'AVE cosia amb cables d'acer tot el país". Quina vergonya! Precisament aquests cables han servit per distribuir el Coronavirus *urbi et orbe*. ¿Com pretenen que els seus socis de la Unió Europea acceptin uns eurobons solidaris quan s'han adonat, encara que tardanament, que els diners cedits anaven a projectes no viables i superflus (afegim aeroports, poliesportius i obres públiques

d'autobombo) o subvencionar, mitjançant pràctiques corruptes (ERO, PER i altres menudeses), a una població alienada i fidel al duopoli polític?

En segon lloc, assumir que l'Estat es troba tècnicament en fallida, ja que no només no ha estat capaç de reduir el pes del deute públic amb relació al PIB, sinó que any rere any el Dèficit Públic s'ha anat repetint, per la mala assignació i pitjor gestió dels recursos econòmics. Cal afegir que el passiu real de l'Estat és superior al què s'indica oficialment, ja que part del Deute Privat compta amb la garantia pública.

En tercer lloc, cabria una reassignació dels recursos; és a dir, reduir unes partides del pressupost i augmentar-ne d'altres. L'Estat ha de cobrir dues funcions bàsiques que assegurin el benestar de la població: la sanitat i l'educació. Bona part de la resta és discrecional. Ha de reduir dràsticament o suprimir moltes partides de Defensa. La Defensa, en un món globalitzat, només serveix per defensar els interessos del poder. No és defensa, sinó repressió interna. Ha de suprimir tot allò que no generi valor afegit a la societat (institucions, cossos de funcionaris, pseudo empreses, organismes, etc.). Ha de dinamitar l'entramat polític de les comunitats autònomes, que tracten d'ocultar la pluralitat nacional de l'Estat, on només Catalunya, Euskadi, Castella i, en menor mesura Galícia, tenen una trajectòria pròpia com a nacions.

Avui dia els simuladors permeten visualitzar els fluxos de tot això. Comprovaran ràpidament que, després de la reestructuració, el saldo és molt positiu. Així disposaran d'una suma considerable que permetria una renda bàsica d'urgència per al precari. I cal fer-ho com recomanava Milton Friedman amb la metàfora de l'*helicòpter de diners*: posant diners líquids a la butxaca dels ciutadans més necessitats. Tindríem a curt termini un estímul sobre la demanda i un missatge il·lusionat. Fins Robert Chote, el dur guardià del

pressupost públic britànic, ha apuntat en aquesta direcció.

En paral·lel cal protegir l'oferta, perquè les empreses generadores d'ocupació (que no són les grans) se sentin reforçades. Ajudes sense concessions, vigilant les garanties addicionals que demanen els bancs. Ajornament d'impostos. Alleugeriment dels costos laborals que no van a la cartera de l'empleat.

Tot això suposaria un increment del deute públic, com va ocórrer en la resta de països. Però aquest increment podria defensar-se en els fòrums internacionals perquè seria un exemple de bona gestió i d'un canvi de rumb en l'esfera pública. Cal treure de sobre la cultura del funcionariat i operar com una societat lliure i responsable.

Probablement no faran res de tot això. Puc comprendre'ls, però no els respecto. Saben que s'autodestruïrien, i encara que s'omplen la boca amb la paraula "pàtria", els importa molt poc la realitat social que hi ha al darrere d'aquest grapejat mot.

L'Estat espanyol acabarà sent rescatat oficialment (l'Estat, no els ciutadans), la qual cosa implicarà més retallades en les prestacions socials, més impostos, menys llibertats.

Cinquè capítol: el previsible comportament de compra / consum

Fa ja alguns anys que el corrent dominant en economia, la que interpretava que la conducta humana operava en termes racionals, ha perdut credibilitat.

Molts estudiosos, a cavall entre l'economia, la psicologia i la sociologia, han desenvolupat una escola de pensament que s'anomena economia conductual (*Behavioral Economics*). Està demostrat que molts dels nostres comportaments no s'ajusten a la racionalitat.

No obstant això, en l'entorn actual descrit és present un

retorn a la racionalitat. Això significa donar prioritat a allò necessari i modificar l'assignació de la renda disponible després de pagar els costos fixos. No tothom té la mateixa capacitat per assumir riscos. Ara veurem major retracció de l'habitual. Les compres compulsives ompliran el bagul dels records.

Entre els sectors econòmics afavorits destacarien l'alimentació, els serveis de salut, el farmacèutic, l'automatització, la digitalització, el comerç en línia i les tecnologies de la informació.

Al costat dels perjudicats estaria en primer lloc i per sobre de tot el turisme i derivats (hostalera, restauració, companyies aèries), la fabricació de béns de consum duradors, el comerç al detall, la construcció i els serveis immobiliaris, els serveis financers i el conjunt de mini línies associades a l'oci.

I si tenim en compte que el turisme representa a l'Estat espanyol el 14% del PIB i que dóna feina a gairebé tres milions de persones, podem deduir que el problema de caràcter immediat té una dimensió no gestionable. Des del meu punt de vista, la COVID-19 li donarà un cop mortal al turisme de masses. Fins i tot els viatges d'empresa, molts dels quals innecessaris, seran substituïts per videoconferències. Caldrà reajustar tot això.

La societat està atemorida i es reclourà en el conegut, en el pròxim, en el provat. Recordem que el pànic té un efecte multiplicador negatiu. És un canvi epistemològic que, com tot canvi, presentarà amenaces i oferirà oportunitats. I amb això obrirem una dimensió desconeguda que pot trencar tots els pronòstics econòmics.

És el pas, com deia Marx, del quantitatiu al qualitatiu.

Sisè capítol: la política

La COVID-19 ha despullat els representants de l'alta política, que davant d'un problema que no estava descrit en el seu manual operatiu (*troubleshooting*) han fracassat com a solucionadors de problemes.

La manca de lideratge és una constant i és per això que molts conflictes socials, polítics i econòmics queden aparcats *sine die*.

La crisi està donant protagonisme als governadors dels bancs centrals, però ni la política monetària val per si sola, ni els governadors tenen visió de conjunt.

En les societats en què la democràcia autoritària es projecta a totes les institucions, el poble se sotmet, es refreda la capacitat crítica, s'espera que arribi "el messies". I el *messies* mai no arriba.

En aquestes societats (com l'espanyola) la partitocràcia controla totes les xarxes de poder. Fins i tot les renovacions ideològiques resulten falses. És un món de funcionaris que viuen dels pressupostos generals de l'Estat i que actuen com a agències de col·locació. Les paraules *liberal*, *conservador*, *esquerra*, *popular*, *socialista* no signifiquen res. Estan buides de contingut.

En aquest sentit, el *confinament* ja els va bé, perquè anul·la el debat i alimenta la tertúlia dels telepredicadors de sempre. Perquè el sistema de comunicació estigui ben lubricat, el govern de l'Estat espanyol ha concedit subvencions per un import de quinze milions d'euros als grups privats Mediaset i Atresmedia, que en el passat exercici havien obtingut beneficis de 212 i 118 milions d'euros respectivament. Diners a fons perdut que podrien haver-se destinat a temes urgents. Un autèntic disbarat.

El que s'ha descrit com "estat d'alarma" és una forma encoberta de l'"estat d'excepció", que posa les bases d'un autoritarisme desacomplexat.

Una reflexió provisional

Ningú no sap del cert que passarà els propers mesos. En aquestes circumstàncies és quan es veu clarament la diferència entre la previsió i la planificació. La primera treballa amb variables exògenes i tracta d'objectivar la realitat. La segona incorpora la voluntat pròpia i tracta de construir una realitat diferent. El món globalitzat i els seus principals representants no han estat capaços de planificar el futur, en part per les seves mancances i en part per no compartir un objectiu comú. I és per això que els escenaris previsibles han ocupat l'espai. I en aquesta conjuntura, la multiplicitat de fenòmens creuats ha fet més difícil descriure el que seria l'escenari ideal.

Veurem què passa. L'únic que sí que puc assegurar és que el nivell d'incertesa i de vulnerabilitat augmenten. I el meu *feeling* personal (pot ser que m'equivoqui) és que ja gairebé res no serà com abans.